Czym jest grypa ptaków?

Grypa ptaków (ang. avian influenza, w skrócie: AI) to zakaźna i zaraźliwa choroba wirusowa ptaków, wywoływana przez wirusy grypy typu A. Występuje u ptaków dzikich i drobiu hodowlanego i ptaków utrzymywanych w niewoli, m.in. u kur, indyków, kaczek, gęsi. Choroba może mieć różny przebieg – od łagodnego, z niewielkimi objawami lub bez widocznych oznak zakażenia, po bardzo ciężki przebieg prowadzący do nagłych padnięć. Szczególnie niebezpieczne jest zakażenie wirusami wysoce zjadliwej grypy ptaków (ang. highly pathogenic avian influenza, w skrócie: HPAI), które może prowadzić do wysokiej śmiertelności ptaków w krótkim czasie, nawet w ciągu zaledwie kilkudziesięciu godzin.

Jakie objawy charakteryzują grypę ptaków?

Objawy choroby zależą od zjadliwości wirusa oraz gatunku i wieku ptaków. W przebiegu HPAI objawy mogą rozwijać się gwałtownie i prowadzić do wysokiej śmiertelności w stadzie, czasem nawet bez wcześniejszych oznak.

<u>Na co zwrócić szczególną uwagę?</u>

- Nagła i wysoka śmiertelność ptaków w stadzie.
- Spadek apetytu i pragnienia – ptaki pobierają znacznie mniej paszy i wody.
- Gwałtowny spadek nieśności (oraz składanie jaj o miękkiej lub zdeformowanej skorupie).
- Objawy nerwowe: drgawki, skręty szyi, niezborność ruchów oraz paraliż nóg i skrzydeł.
- Problemy z oddychaniem: wyraźna duszność, rzężenie, wyciek z nosa.
- Zmiany na skórze i błonach śluzowych: sinica (zasinienie grzebienia i dzwonków) oraz wybroczyny.
- Silna biegunka (często wodnista, o zielonkawym zabarwieniu).

Jak rozprzestrzenia się grypa ptaków?

Głównym źródłem (rezerwuarem) wirusa w środowisku są dzikie ptaki wodne. Mogą one roznosić chorobę na duże odległości, nawet jeśli same nie wykazują żadnych objawów zakażenia.

<u>Jak wirus trafia do stada?</u>

- Bezpośredni kontakt drobiu z chorymi ptakami dzikimi lub hodowlanymi.
- Odchody i wydzieliny zakażonych ptaków dzikich np. na wybiegach lub w okolicy budynków, paszy, ściółki.
- Skażone wirusami zasoby, np. woda (np. z otwartych zbiorników), pasza, ściółka, wyposażenie kurnika.
- Czynnik ludzki i sprzęt: przeniesienie wirusa na brudnym obuwiu, odzieży ochronnej, narzędziach przeznaczonych do prac w gospodarstwie oraz kołach pojazdów.

• Zakup nowych ptaków pochodzących z niepewnego źródła lub będących w okresie inkubacji choroby, kiedy nie wykazują objawów.

Uwaga! Największe ryzyko wybuchu ogniska choroby wiąże się z przeniesieniem wirusa między gospodarstwami przez ludzi, sprzęt i środki transportu. Ścisłe przestrzeganie zasad bioasekuracji jest najskuteczniejszą ochroną stada.

Podejrzewam w swoim stadzie grypę ptaków. Co robić?

Jeśli zauważysz w swoim stadzie niepokojące objawy choroby lub nagłe upadki ptaków – działaj natychmiast!

Krok 1: Zgłoś podejrzenie odpowiednim służbom: organom Inspekcji Weterynaryjnej (kontakt z Powiatowym Lekarzem Weterynarii), najbliższemu lekarzowi weterynarii (zakład leczniczy dla zwierząt) albo wójtowi gminy (burmistrzowi lub prezydentowi miasta).

Krok 2: Zabezpiecz gospodarstwo:

• Zamknij ptaki w budynkach, aby nie miały kontaktu z dzikim ptactwem.

• Wstrzymaj wszelki ruch z i do gospodarstwa: ptaków i ich zwłok, jaj, paszy, ściółki, obornika.

• Ogranicz dostęp osób postronnych oraz pojazdów na teren gospodarstwa.

• Zabezpiecz zwłoki padłych ptaków (nie wywoź z gospodarstwa) do czasu odpowiednich dyspozycji służb weterynaryjnych.

Pamiętaj! Szybka reakcja to jedyny sposób, aby powstrzymać rozprzestrzenianie się wirusa. Im szybciej podejmiesz działania, tym większe szanse na zminimalizowanie skutków tej choroby.

Jak mogę chronić moje stado?

Kampania #NoBirdFlu promuje **5 prostych zasad bioasekuracji**, które pomagają zapobiegać wprowadzaniu i rozprzestrzenianiu się wirusa grypy ptaków w hodowlach drobiu:

1. kontroluj dostęp do gospodarstwa - ograniczenie możliwości wchodzenia osób postronnych i wjazdu pojazdów;
2. dbaj o skuteczne czyszczenie i dezynfekcję pomieszczeń, sprzętów oraz wyposażenia;
3. zapobiegaj kontaktowi drobiu z dzikimi ptakami;
4. utrzymuj różne gatunki drobiu oddzielnie;
5. rozpoznaj objawy choroby i szybko reaguj.

Szczegółowe wymagania w zakresie wymogów bioasekuracji obowiązujących w Polsce określone są w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie środków zwalczania chorób u drobiu*.

Czy stosowanie zasad bioasekuracji daje 100% gwarancji przed zachorowaniem?
Ścisłe przestrzeganie zasad bioasekuracji to najskuteczniejszy sposób na ochronę gospodarstwa przed zakażeniem wirusami grypy ptaków. Kluczem do sukcesu jest systematyczność i bieżące przestrzeganie zasad.
Pamiętaj: każdy element bioasekuracji ma znaczenie! Bioasekuracja działa jak łańcuch – wystarczy jedno słabe ogniwo, aby cały system zawiódł. Zaniedbanie jednego etapu niweczy wysiłek włożony w pozostałe. **Konsekwentne stosowanie wszystkich procedur zapewnia realną ochronę gospodarstwa.**

Czy ogrodzenie fermy jest wymogiem koniecznym?
Zgodnie z obowiązującymi w Polsce przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2026 r. *w sprawie środków zwalczania chorób u drobiu*, nie ma obowiązku ogrodzenia gospodarstw utrzymujących drób.
Należy jednak pamiętać, że zgodnie z przepisami ww. rozporządzenia, w zakładach, w których utrzymywany jest drób, nakazuje się utrzymywanie drobiu, z wyłączeniem kaczek, gęsi, ptaków bezgrzebieniowych, kurcząt ras wolnorosnących i kur utrzymywanych w systemie wolnowybiegowym, w izolacji od dzikich ptaków.

Czy z terenu fermy należy wycinać drzewa?
Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2026 r. *w sprawie środków zwalczania chorób u drobiu* nie ma nakazu wycinania drzew z terenu, na którym utrzymywany jest drób lub inne ptaki. Wymogiem jest utrzymywanie czystości i porządku wokół budynków, w których jest utrzymywany drób, oraz miejsc, w których są przechowywane pasza i ściółka, w tym regularne wykaszanie roślinności i uprzątanie pozostałości pasz i ściółki.

Czym są kontrole urzędowe z zakresu spełnienia wymogów bioasekuracji i jak powinienem się do nich przygotować?
Inspekcja Weterynaryjna na bieżąco prowadzi kontrole w zakresie spełniania wymagań określonych w *rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie środków zwalczania chorób u drobiu.* Aby sprawnie przejść kontrolę urzędową, należy zadbać o wszystkie obszary wynikające z ww. rozporządzenia. (link do rozporządzenia: https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20260000335)

Czy istnieją szczepionki przeciwko HPAI i czy można nimi szczepić drób w gospodarstwie?

Szczepienia drobiu przeciwko HPAI w Unii Europejskiej są dopuszczone jako uzupełnienie klasycznych metod kontroli choroby, ale podlegają ścisłym ograniczeniom, kontroli weterynaryjnej oraz rygorystycznemu nadzorowi. Zasady te wynikają przede wszystkim z Rozporządzenia (UE) 2016/429 (Prawo o zdrowiu zwierząt) oraz Rozporządzenia delegowanego Komisji (UE) 2023/361. Hodowca nie może samodzielnie podjąć decyzji o zaszczepieniu stada. Ewentualne szczepienia mogą być prowadzone w ramach oficjalnego zatwierdzonego planu szczepień, a zaszczepione ptaki, jaja wylęgowe oraz produkty pochodzące od tych ptaków podlegają ograniczeniom w ich przemieszczaniu.

Jak przebiega likwidacja ogniska HPAI w zakładzie utrzymującym drób?

1. **Potwierdzenie ogniska choroby** – po uzyskaniu dodatniego wyniku badań laboratoryjnych w kierunku HPAI organy Inspekcji Weterynaryjnej podejmują działania w celu likwidacji ogniska.
2. **Zabezpieczenie gospodarstwa** – wprowadza się ograniczenia w przemieszczaniu drobiu, ludzi, pojazdów i produktów pochodzenia zwierzęcego mogących przenosić wirusa.
3. **Likwidacja stada** – drób w gospodarstwie zostaje niezwłocznie zabity pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej, w sposób ograniczający rozprzestrzenianie wirusa.
4. **Unieszkodliwienie** – usuwa się zwłoki ptaków, jaja oraz inne materiały potencjalne zakaźne. UPPZ (tj. uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego), pasza i przedmioty mogące być skażone podlegają zniszczeniu lub odpowiedniej obróbce.
5. **Wstępne i ostateczne oczyszczanie i odkażanie (dezynfekcja)** – dokładnie czyści się i odkaża kurniki, wyposażenie, sprzęt, środki transportu oraz teren gospodarstwa.
6. **Dochodzenie epidemiologiczne** – organy Inspekcji Weterynaryjnej w toku dochodzenia ustalają możliwe źródło zakażenia i sprawdzają, czy wirus nie został przeniesiony do innych gospodarstw.
7. **Wyznaczenie obszarów objętych ograniczeniami** – w promieniu co najmniej 10 km wokół ogniska ustanawia się obszary: zapowietrzony i zagrożony, na których obowiązują określone nakazy i zakazy.
8. **Ponowne zasiedlenie gospodarstwa** – może nastąpić wyłącznie po spełnieniu wymagań określonych w stosownych przepisach prawa krajowego i unijnego.

Czym są uboczne pochodzenia zwierzęcego i jak należy postępować z nimi w przypadku wystąpienia ogniska HPAI w gospodarstwie?

Produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego (UPPZ) to materiały pochodzenia zwierzęcego, które nie są przeznaczone do spożycia przez ludzi lub których ludzie nie spożywają. W gospodarstwie UPPZ obejmują między innymi: padłe ptaki, tusze i części ptaków oraz inne materiały powstające podczas cyklu produkcyjnego lub likwidacji stada. UPPZ musza być

usuwane w określony sposób wynikający z przepisy UE, które regulują ich przemieszczanie, przetwarzanie i usuwanie. Szczegółowe zasady zagospodarowania określają przepisy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1069/2009 oraz Rozporządzenia Komisji (UE) Nr 142/2011

W przypadku wystąpienia ogniska HPAI szczególne znaczenie ma prawidłowe i bezpieczne zagospodarowanie UPPZ pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej, ponieważ niewłaściwe obchodzenie się z takim materiałem może stanowić źródło rozprzestrzeniania się wirusa.

Jak wygląda zagospodarowanie UPPZ podczas ogniska HPAI?

1. **Likwidacja stada** oraz **usunięcie zwłok padłych i zabitych ptaków** – odbywa się zawsze pod nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej na wszystkich etapach od wywozu z gospodarstwa do bezpiecznego unieszkodliwienia.
2. **Odbiór i transport** – materiał musi zostać zabezpieczony i przekazany do zagospodarowania w sposób określony przez powiatowego lekarza weterynarii. Transport odbywa się zatwierdzonymi pojazdami, zdezynfekowanymi przed opuszczeniem ogniska.
3. **Unieszkodliwienie** – UPPZ kierowane są do zatwierdzonych zakładów utylizacyjnych, gdzie podlegają odpowiedniej obróbce lub zniszczeniu zapewniającym unieszkodliwienie wirusa.
5. **Oczyszczanie i dezynfekcja** – po usunięciu materiału zakaźnego przeprowadza się procedury czyszczenia i odkażania pomieszczeń, sprzętu, terenu gospodarstwa, pojazdów transportujących uppz.

Czy grypa ptaków HPAI jest zoonozą i czy może być niebezpieczna dla człowieka?

Dane naukowe wskazują, że wirusy HPAI mogą przekraczać barierę gatunkową i prowadzić do zakażenia ssaków. Jednak zakażenia u ludzi zdarzają się bardzo rzadko i dotyczą głównie osób zawodowo narażonych na bliski kontakt z chorymi ptakami.

Szczegółowe informacje i wytyczne dla osób zawodowo mających kontakt z ptakami znajdują się na stronie Głównego Inspektoratu Sanitarnego pod adresem: https://www.gov.pl/web/gis/grypa-ptakow

Osoby zawodowo zajmujące się ptakami powinny przestrzegać następujących zasad:

1. Nie należy dotykać padłych ani chorych ptaków bez odpowiedniego zabezpieczenia.
2. Należy stosować środki ochrony indywidualnej, m.in. rękawice, odzież ochronną i ochronę dróg oddechowych, zgodnie z zaleceniami służb.
3. Należy ograniczyć dostęp osób postronnych do gospodarstwa.
4. Każde podejrzenie HPAI trzeba niezwłocznie zgłosić Inspekcji Weterynaryjnej.
5. Osoby, które miały kontakt z zakażonym drobiem i wystąpiły u nich objawy chorobowe, powinny skontaktować się z lekarzem i poinformować o narażeniu.